

Sortida d'estudi a la Vall Fosca: de l'aprofitament hidroelèctric al turisme

Jesús Burgueño

Com a cloenda del curs 2000-01, el 7 de juliol la Societat Catalana de Geografia realitzà una sortida singular a la vall Fosca, a l'alta muntanya del Pallars Jussà. L'objectiu principal de la sortida era conèixer unes explotacions hidroelèctriques emblemàtiques: de les més antigues de Catalunya (Cabdella i Talarn, construïdes entre 1912 i 1914) i fins les més modernes del Pirineu (Estany Gento-Sallente). D'una banda, l'Estany Gento funciona en combinació amb el pantà de Sallente mitjançant una central reversible (la més potent de Catalunya, amb 450 MW) finalitzada per FECSA el 1985. D'altra part, del mateix Estany Gento surt una galeria que es dirigeix cap al sud sense perdre cota per tal de guanyar desnivell en relació a la vall i, mitjançant canonada, alimentar la central de Cabdella, construïda per la companyia de capital francès i suís, Energia Elèctrica de Catalunya. Els 26 llacs de la zona (Mar, Colomina, Tort...) estan connectats mitjançant túnels amb el més baix (Gento) que actua com a regulador del sistema de la capçalera del Flamisell per tal d'assegurar-ne el millor aprofitament. El paisatge d'aquesta zona lacustre transformada per l'home ara esdevé arqueologia industrial i recurs turístic de caire cultural. Les restes dels funiculars i dels carrilets, així com el propi telefèric -dissenyat no pas per al turisme sinó per al transport de grans càrregues- són testimonis d'una epopeia de domesticació de la natura en unes condicions climàtiques extremes i summament penoses per als obrers que hi treballaren. L'explotació hidroelèctrica de la vall Fosca i la construcció del pantà de Sant Antoni van ser decisives en la industrialització de Catalunya i, en particular, per al creixement de Barcelona i el seu entorn.

A causa de la distància des de Barcelona, vam avançar la sortida a la tarda del divendres 6 de juliol, per a passar la nit en diversos allotjaments de la vall, principalment a l'alberg de la Torre de Cabdella. L'endemà vam pujar amb el telefèric que du de la presa de Sallente a l'estany Gento, salvant un desnivell de 394 m amb un pendent d'un 70%. A la base del sistema, excavada a la roca, hi ha la central reversible de Sallente. Un cop dalt, el gruix del grup pujà fins el refugi de l'estany Colomina i després reculà per tal de resseguir la vella via del carrilet, penjada a mig vessant del Montsent de Pallars, fins arribar a la cambra d'aigües damunt Cabdella. Aquest carrilet va ser emprat en les obres de construcció de l'explotació hidroelèctrica en la primera meitat del segle XX, i està situat just sobre el canal que mena part de les aigües cap a la vertical de Cabdella. Fou un passeig planer: de la cota inicial (2.142 m) a la final, situada 4.848 m lluny, només es baixen 6 m. El passeig permeté admirar diverses perspectives de la vall del Flamisell, amb l'embassament de Sallente als peus i, a l'altra banda de la vall, el sector de Filià, ben encarat al nord, on hi ha prevista la construcció de pistes d'esquí que poden dur una transformació radical de la realitat humana de la vall. De la Cambra d'Aigües surt la conducció forçada que, amb un desnivell de 836 m, porta a la central hidroelèctrica de Cabdella (31.750 kW). Temps enrere hi circulava en paral·lel un petit funicular, del qual queda alguna resta.

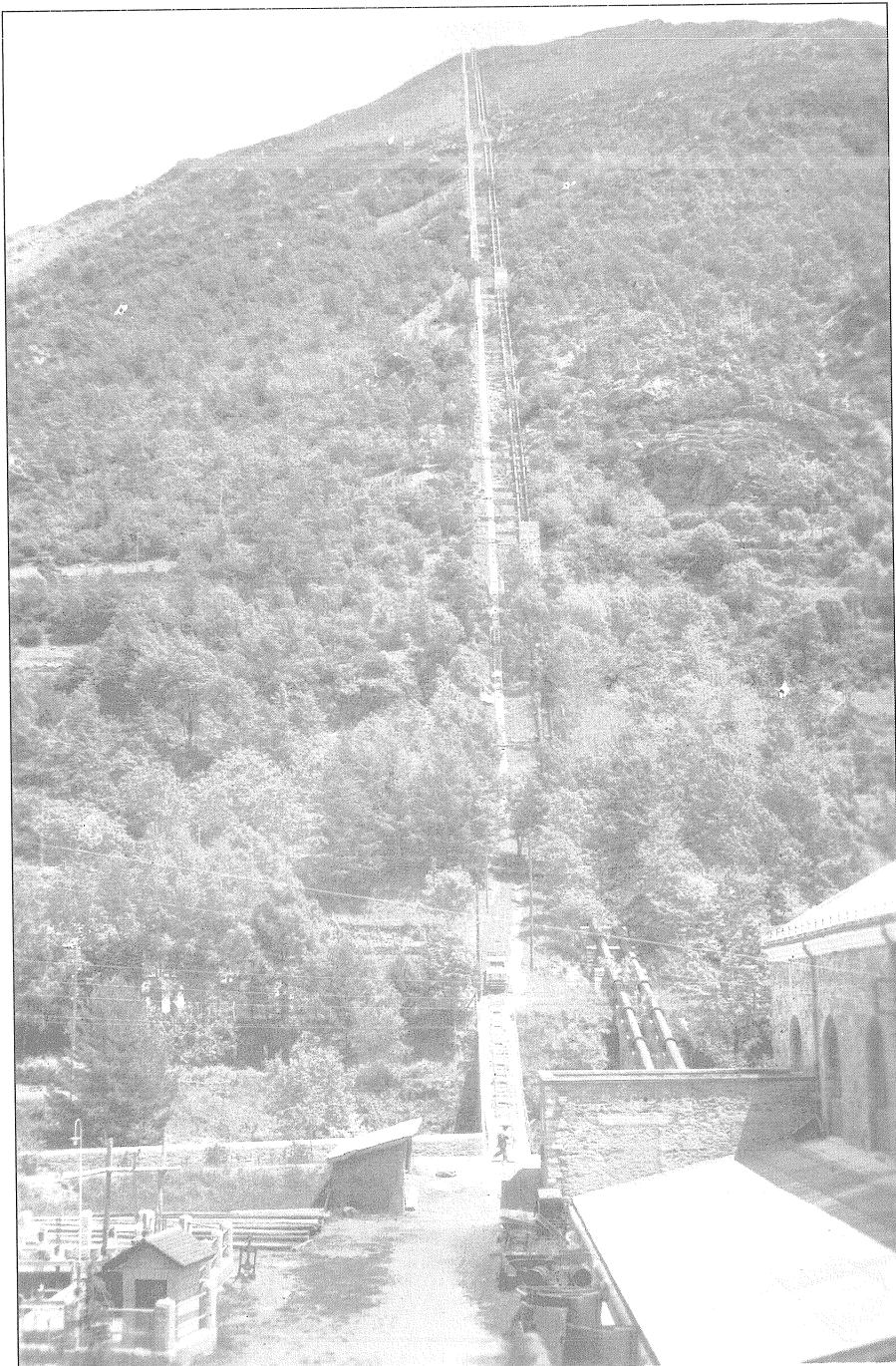
Vam fer una breu parada als rasos del coll del Triador (topònim que evoca la transhumància, tan important a aquestes valls) per a treure el cap vers el Pallars Sobirà, en el sector de Llessui i la vall d'Assua: el contramodel de pistes d'esquí que ara es vol fer a la vall Fosca. En aquest cas es tractaria d'una àrea esquiable amb l'allotjament situat a la vall, connectats per telecabina. Resta per aclarir la capacitat d'allotjament que s'autoritza, perquè hi ha un risc molt clar de sobrepassar allò que l'estreta vall permet. L'empresa promotora, de capital americà, ja ha adquirit bona part de les terres d'Espui. Tanmateix, és ben comprensible el desig de la població local de veure dinamitzar una vall amb 16 pobles que avui per avui no dóna per tenir una sola escola a causa de la manca de nens (i, per tant, de gent jove). Al coll del Triador ens recolliren uns taxis que ens van dur a Cabdella, on ens esperava un altre grup que havia baixat pel telefèric i dinat al poble, i tot plegats vam iniciar el retorn amb autocar. El temps fou magnífic i va permetre el gaudi del magnífic paisatge de la vall. De tornada, no va haver gaire temps per comentar la central de Talarn (35.200 kW), un tipus d'explotació hidroelèctrica ben diferent de la de la capçalera del Flamisell. En aquest cas, l'empresa impulsora de l'obra fou Riegos y Fuerza del Ebro, popularment coneguda com «La Canadencia».

Durant la sortida vam comptar amb les explicacions de Francesc Nadal, que ha estudiat l'aprofitament hidroelèctric de la vall Fosca. També ens acompanyà el professor americà Philip Wagner, deixeble de Carl Sauer.

Per últim no volem deixar de recomanar-vos la visita, dins de la nostra pàgina web (www.iec.es/institucion/societats/SCGeografia/) de la secció Miscel·lània, on Pau Alegre ens presenta una visió tridimensional de la vall des de quatre punts cardinals, sota el suggestiu títol de «lluminàries sobre la Vall Fosca».

Restes de vies dels carrilets emprats en la construcció del sistema de connexió dels estanys de la capçalera del Flamisell, a l'estany Tort.

3 - CAPDELLA Campamento E. E. C. Vista parcial de la tuberia forzada y funicular. Altura del salto 840 m. Cliché GORDÓ.

Restes de vies dels carrilets emprats en la construcció del sistema de connexió dels estanys de la capçalera del Flamisell, a l'estany Tort.